

1. Doctrină, studii, comentarii

135 DE ANI DE LA ADOPTAREA CONVENȚIEI DE LA BERNA DIN 1886 - O „MAGNA CARTA” A DREPTULUI INTERNAȚIONAL DE AUTOR

Ciprian Raul Romițan*

Rezumat

La data de 9 septembrie 2021 s-au împlinit 135 de ani de la adoptarea Convenției de la Berna pentru protecția operelor literare și artistice, primul acord internațional în domeniul drepturilor de autor.

Convenția a intrat în vigoare la 5 decembrie 1887, iar la 4 mai 1896 a fost amendată și completată printr-un Act adițional și o Declarație interpretativă, semnate la Paris. Țările contractante sunt constituite în Uniunea pentru protecția drepturilor autorilor asupra operelor literare și artistice.

Cuvinte-cheie: drept de autor, convenție, opere literare și artistice, uniune

Abstract

On September 9, 2021, we celebrated 135 years as of the adoption of the Berne Convention for the Protection of Literary and Artistic Works, the first international agreement in the field of copyright.

The Convention came into force on December 5, 1887, and on May 4, 1896 it was amended and supplemented by an Addendum and an Interpretative Statement, both signed in Paris. The contracting countries have established the Union for the protection of the rights of authors over their literary and artistic works.

Keywords: copyright, Berne Convention, literary and artistic works, the Union of Berne

Résumé

Le 9 septembre 2021, on a célébré 135 ans dès l'adoption de la Convention de Berne pour la protection des œuvres littéraires et artistiques, le premier accord international portant sur les droits d'auteur.

* Lector univ. dr. Universitatea „Româno-Americană”, Facultatea de Drept; avocat partener SCA „Roș și asociații”; e-mail: ciprian.romitan@rvsa.ro.

La convention est entrée en vigueur le 5 décembre 1887 et le 4 mai 1896, elle a été modifiée et complétée par un acte additionnel et une déclaration interprétative, signés à Paris. Les pays contractants sont devenus membres de l'Union pour la protection des droits des auteurs sur les œuvres littéraires et artistiques.

Mots-clés: droit d'auteur, Convention de Berne, œuvres littéraires et artistiques, l'Union de Berne

1. Introducere

După descoperirea tiparului cu litere mobile în 1440, au trebuit să treacă aproape trei secole până când, în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea, au început să apară, într-o „*configurare modernă*”, primele legi referitoare la protecția drepturilor autorilor de creații intelectuale¹. Astfel, în majoritatea statelor europene, și nu numai, încep să fie adoptate legi cu privire la protecția drepturilor autorilor de opere literare și artistice, dintre care amintim pe cele din Anglia (1710), SUA (1783), Franța (1791), Prusia (1837), Austria (1846), România (1862), Italia (1872), Spania (1879), Ungaria (1884), Belgia (1886), Norvegia (1893), Rusia (1896) ș.a.².

Pe plan internațional, protecția drepturilor de autor a început să se realizeze pe la jumătatea secolului al XIX-lea pe baza unor acorduri bilaterale³ care prevedeau recunoașterea reciprocă a drepturilor, însă acestea nu erau suficient de cuprinzătoare și nici nu respectau un anumit standard uniform.

În prezent, instrumentul juridic destinat să reglementeze cooperarea internațională în domeniul proprietății intelectuale este *Convenția de instituire a Organizației Mondiale a Proprietății Intelectuale*, semnată la Stockholm la 14 iulie 1967 și care a intrat în vigoare la 26 aprilie 1970⁴.

¹ Pentru dezvoltări, a se vedea Ciprian Raul Romițan, *Scurtă retrospectivă a primelor reglementări ale dreptului de autor pe plan internațional*, în Revista română de dreptul proprietății intelectuale nr. 3/2010, pp. 66-84; Ciprian Raul Romițan, *Nașterea și evoluția dreptului de autor*, Ed. Universul Juridic, București, 2018, pp. 177-180.

² După cum se observă, la numai trei ani de la Unirea Principatelor Române, ce a avut loc la 24 ianuarie 1859, în România unită a început o vastă și, totodată, dificilă operă de legiferare și unificare legislativă în scopul organizării noului stat modern și unitar. Printre multe alte acte normative adoptate s-a aflat și Legea presei din 13 aprilie 1862 care, deși era considerată a fi fost o „*compilațiune*” după legea franceză din 1793 asupra proprietății literare, arăta că „*dreptul autorilor asupra operelor lor constituie un drept de proprietate*”, fiind astfel, primul act normativ care aducea unele reglementări în ceea ce privește operele intelectuale și protecția drepturilor autorilor acestora.

³ Astfel de convenții au fost încheiate de Franța cu Anglia în 1852, 1861 și 1881, cu Spania în 1853 și 1880, cu Luxemburg în 1856 și 1865, cu Italia în 1862 și 1864; Germania a încheiat convenții cu Spania în 1880, cu Italia în 1858, cu Olanda în 1858, cu Portugalia în 1866 ș.a.

⁴ Organizația Mondială a Proprietății Intelectuale (OMPI) este una dintre cele 16 agenții specializate din sistemul de organizații al Națiunilor Unite (ONU) și își are sediul la Geneva.

2. Convenția de la Berna. Scurt istoric

După cum s-a arătat și în literatura de specialitate⁵, pe la mijlocul secolului al XIX-lea, ca urmare a apariției pe piața franceză a numeroase opere contrafăcute, autorii francezi au reacționat și după vreo două decenii de încercări au reușit să înființeze, la 28 iunie 1878, Asociația Literară Internațională ce ulterior a devenit Asociația Literară Artistică Internațională (ALAI) care există și în zilele noastre și are drept scop, apărarea pe plan internațional a intereselor autorilor de opere artistice, literare și științifice. Un rol important la crearea acestei asociații l-a avut scriitorul Victor Hugo⁶ care a fost și primul său președinte. La Congresul de constituire al ALAI, adresându-se participanților, Victor Hugo a spus: „*sunt adunarea constituantă a dreptului de autor*”, că ei „*au, dacă nu calitatea de a vota legile, atunci pe aceea de a le dicta. Spuneți lucruri juste, enunțați idei variate*” (...) *Literatura este domnia geniului uman prin spiritul uman (...) Proprietatea literară este de utilitate generală (...) Scriitorul proprietar este scriitor liber. A-i lua proprietatea, înseamnă a-i lua independența*”⁷.

În 1878, într-un restaurant din Roma, trei membri ai ALAI (un jurnalist francez, pe atunci secretar general al ALAI, un editor german și editorul norvegian, Frédéric Bätzmann) au discutat despre necesitatea adoptării unei convenții internaționale privind apărarea drepturilor de autor, făcând, în acest sens, o propunere Congresului ALAI din 28 iulie 1878 care a și aprobat-o⁸.

În septembrie 1883, Asociația Literară Artistică Internațională (ALAI) a organizat, la Berna, o reuniune internațională la care au participat scriitori, artiști și editori din mai multe state, în cadrul căreia au elaborat un „ante-proiect” al unei viitoare convenții internaționale. Din partea României

OMPI este continuatoare a Birourilor Internaționale Reunite pentru Protecția Proprietății Intellectuale (BIRPI) care reprezentau secretariatul reunit al Uniunii de la Paris, pentru proprietatea industrială și al Uniunii de la Berna, pentru dreptul de autor. România a ratificat Convenția pentru instituirea OMPI prin Decretul nr. 1175 din 28 decembrie 1968, publicat în Buletinul Oficial nr. 1 din 6 ianuarie 1969. iar la 26 aprilie 1970 a devenit membră a acestui organism internațional interguvernamental. La data de 01.09.2021, un număr de 193 de state erau membre ale OMPI.

⁵ Viorel Roș, *Dreptul proprietății intelectuale. Vol. I. Dreptul de autor, drepturile conexe și drepturile sui generis*, Ed. C. H. Beck, București, 2016, pp. 133-134.

⁶ Victor Hugo (1802-1885), poet și romancier francez, membru al Academiei franceze.

⁷ Viorel Roș, *Fundamentele dreptului internațional al dreptului de autor. Rolul Asociației Literare și Artistice Internaționale (ALAI) în adoptarea Convenției de la Berna privind proprietatea literară și artistică*, în *Revista română de dreptul proprietății intelectuale* nr. 3/2021, pp. 17-18.

⁸ Gunnar W.G. Karnell, ALAI – Initiator and Berne Copyright Convention Watch- dog – Viewed from a Personal and Slightly Nordic, în „*Liber Amicorum – Jan Rosen*”, 2016, p. 413, disponibilă online în <https://www.alai.org/assets/files/article-g-karnell.pdf> (accesată la 01.09.2021 orele 14,30).

a participat Trandafir G. Djuvara, unul dintre cei mai apreciați diplomați români ai vremii, bunicul patern al istoricului Neagu Djuvara.

La 9 septembrie 1886, după ce a efectuat câteva modificări acestui „ante-proiect”, Guvernul Elveției a invitat mai multe state să trimită reprezentanți pentru a-l dezbate.

Astfel, după ani de discuții și lucrări pregătitoare ce au avut loc în cadrul congreselor „*Asociației Literare și Artistice Internaționale*” la care scriitorul Victor Hugo a avut un rol important, un număr de 8 state, în calitate de membre fondatoare (Belgia, Elveția, Franța, Germania, Italia, Marea Britanie, Spania și Tunisia), au adoptat, la 9 septembrie 1886, *Convenția de la Berna pentru protecția operelor literare și artistice* care este cel mai vechi acord internațional în domeniul drepturilor de autor.

Convenția a intrat în vigoare la 5 decembrie 1887 iar la 4 mai 1896 a fost amendată și completată printr-un Act adițional și o Declarație interpretativă, semnate la Paris. Țările contractante sunt constituite în *Uniunea pentru protecția drepturilor autorilor asupra operelor literare și artistice*. Până în prezent, din Uniunea de la Berna fac parte 184 de state.

Semnarea și adoptarea Convenției de la Berna din 1866 a fost salutăată și bine primită de marii juriști ai vremii. Astfel, după cum menționează, Trandafir G. Djuvara⁹, citându-l pe jurisconsultul Ed. Clement, „*Un fapt considerabil s-a produs în domeniul dreptului internațional. O convențiune de uniune pentru protejirea operelor literare și artistice s-a încheiat și s-a promulgat oficialmente de mai multe state, cari la oaltă întrupează impunătorul grup de aproape 450 de milioane de inși. Aproape jumătate din întreaga populațiune a pământului, s-a strâns sub același steag și s-a plecat dinaintea acestei proprietăți, sfinte între toate, dar de esență metafisică, negată un timp atât de îndelungat, numărând abia un veac de viață și care se numește dreptul autorului asupra operei sale*”. Pe aceeași linie, celebrul avocat francez și președinte al Asociației Literare și Artistice Internaționale (ALAI), Eugène Pouillet¹⁰, a menționat că prin constituirea *Uniunii pentru protecția drepturilor autorilor asupra operelor literare și artistice*, la data de 4 mai 1896, s-a produs o „alianță a literatorilor și artiștilor”¹¹.

În anul 1906, România a avut onoarea de a găzdui la București, sub președinția lui Alexandru D. Xenopol¹², Congresul internațional consacrat

⁹ Trandafir G. Djuvara, *Aderarea României la Convențiunea de la Berna*, Stabilimentul Grafic Albert Baer, București, 1907, p. 5.

¹⁰ Eugène Pouillet este autorul a numeroase lucrări în domeniu, dintre care menționăm, *Traité Théorique Et Pratique de la Propriété Littéraire Et Artistique*, apărut în anul 1879.

¹¹ Trandafir G. Djuvara, *op. cit.*, p. 6.

¹² Alexandru Dimitrie Xenopol (1847-1920), academician, economist, filosof, istoric, pedagog, sociolog și scriitor român.

proprietății literare și artistice¹³. Apreciem, alături de alți autori¹⁴, că organizarea și ținerea Congresului de la București a contribuit mult la creșterea interesului pentru protecția drepturilor de autor și a influențat, prin studiile publicate cu acest prilej, evoluția și soluțiile practice și legislative, precum și aderarea țării noastre la Convenția de la Berna. De asemenea, considerăm că merită să amintim cuvintele de încheiere ale lui Xenopol din cadrul expunerii din 23 septembrie 1906, care arăta că „*este de luat aminte că protecția proprietății literare străine, departe de a fi păgubitoare pentru țară, va aduce foloase netăgăduite*” pentru că va pune „*stavilă înămolirii cugetării românești de către produsele minților străine, dându-se avânt propriei noastre literaturi*”¹⁵.

România a aderat, cu rezerve, la Convenția în forma revizuită la Berlin prin Legea nr. 152 din 24 martie 1926, cu efecte de la 1 ianuarie 1927. La rezervele formulate la Convenția de la Berna și la actele prin a fost revizuită succesiv, care priveau în principal durata drepturilor și competența în litigii având ca obiect interpretarea și aplicarea Convenției, România a renunțat în anul 1995. Prin Legea nr. 77/1998¹⁶, România a aderat la forma revizuită a Convenției prin Actul de la Paris din 1971 și modificată în 1979.

Trebuie să subliniem că până la aderarea României la Uniunea de la Berna, protecția internațională a dreptului de autor, pe ale noastre meleaguri, se realiza prin art. 11 din Legea presei din 1862¹⁷, apărută sub domnia lui Alexandru Ioan Cuza¹⁸, „*acest domn gospodar căruia nici una din*

¹³ Dintre organizatorii români ai Congresului amintim pe: profesorul Constantin Dissescu, fost ministru al justiției, academicianul Spiru C. Haret, fost ministru al educației, academicianul Barbu Ștefănescu Delavrancea, fost scriitor, avocat și primar al capitalei, academicianul George Enescu, cel mai mare muzician român, profesorul Ion Mincu, fost arhitect, inginer și deputat, profesorul Constantin Hamangiu, fost jurist de marcă, și alte personalități de seamă ai culturii noastre de la începutul secolului al XX-lea. Dintre personalitățile străine de marcă care au participat la Congresul de la București, amintim pe: sculptorul și pictorul francez Auguste Rodin, compozitorul și dirijorul german Richard Strauss, Henri Morel (președintele Biroului internațional al proprietății literare de la Berna), avocatul francez Georges Maillard și alții (Yolanda Eminescu, *Opera de creație și dreptul*, Ed. Academiei, București, 1987, p. 17, nota de subsol 19).

¹⁴ Yolanda Eminescu, *Dreptul de autor. Legea nr. 8 din 14 martie 1996, comentată*, Ed. Lumina Lex, București, 1997, pp. 25-26; Viorel Roș, *op. cit.*, (2001), p. 40.

¹⁵ Pentru detalii cu privire la desfășurarea lucrărilor Congresului de la București, a se vedea Alexandru D. Xenopol, *Analele Academiei Române, vol. XXIX, Memoriile secției de istorie*, Institutul de Arte Grafice „Carol Göbl”, București, 1906, pp. 233-251; Mirela Romițan, *Congresul pentru proprietatea literară și artistică de la București din 1906*, în *Revista română de dreptul proprietății intelectuale* nr. 1/2004, pp. 132-136.

¹⁶ Publicată în M. Of. nr. 156 din 17 aprilie 1998.

¹⁷ Publicată în Monitorul – Jurnalul Oficial al Principatelor Unite nr. 81 din 13 aprilie 1862. Ulterior, legea a fost modificată prin Legea din 24 martie 1904 pentru obligațiunile atelierelor de arte grafice, promulgată prin Decretul nr. 1021 din 19 martie 1904; modificată prin Legea din 4 iunie 1904; modificată prin Legea din 27 noiembrie 1922 privind depozitul legal.

¹⁸ Alexandru Ioan Cuza (1820-1873), primul domnitor al Principatelor Unite (Moldova și Tara Românească) și al statului național România.

problemele importante ale țării nu i-a scăpat, s-a dovedit inspirat și în această materie”¹⁹. În acest sens, potrivit art. 11 din legea menționată, drepturile autorilor străini erau recunoscute și garantate, sub rezerva reciprocității, cu precizarea că aceștia nu puteau beneficia în România de drepturile ce le-au fost recunoscute în țara lor de origine. Această reglementare era o noutate față de legea franceză din 1793 care nu prevedea condiția reciprocității. Totuși, unele legislații ale vremii recunoșteau drepturile străinilor sub rezerva reciprocității legale sau de fapt: Danemarca (1828); unele state germane (1829-1830); Grecia (1833); Prusia (1837); Austria (1843) și Portugalia (1851). În Anglia, o lege adoptată în 1844 dădea reginei dreptul să acorde „printr-o ordonanță colectivă garantarea drepturilor autorilor sau artiștilor dintr-o țară străină care garantează și ea resortisanților englezi protecția drepturilor lor”. În Franța, prin Decretul – lege din 1852, se recunoștea „autorilor de opere literare sau artistice publicate în străinătate aceleași drepturi ca și autorilor de opere publicate în Franța, fără nici o condiție de reciprocitate”²⁰.

3. Revizuiți și completări ale Convenției de la Berna

Convenția de la Berna pentru protecția operelor literare și artistice a făcut obiectul mai multor revizuiți succesive prin: Actul de la Berlin din 13 noiembrie 1908, completat la Berna la 30 martie 1914; Actul de la Roma din 2 iunie 1928; Actul de la Bruxelles din 26 iunie 1948; Actul de la Stockholm din 14 iulie 1967; Actul de la Paris din 14 iulie 1971, modificat la 28 septembrie 1979.

Prin Actul de revizuire de la Berlin din 13 noiembrie 1908, protecția s-a extins și asupra operelor cinematografice. În forma revizuită, Convenția permitea statelor care aderau la ea să formuleze unele rezerve, acestea declarând că, în anumite probleme, înțeleg să rămână legate prin dispozițiile variantelor anterioare ale acesteia.

Conferința de revizuire de la Roma din 2 iunie 1928²¹ a consacrat pentru prima oară dreptul moral al autorului (art. 6 bis). În acest sens, în cadrul lucrărilor Conferinței de la Roma, Piola Caselli²², șeful delegației italiene, a prezentat o propunere ce consta în trei părți distincte: *Prima parte* conținea

¹⁹ Viorel Roș, *Dreptul proprietății intelectuale. Curs universitar*, Ed. Global Lex, București, 2001, p. 39.

²⁰ Ed. N. Elian, *Reglementarea internațională a proprietății intelectuale (Proprietatea industrială, literară, artistică și științifică)*, Ed. Tipografia finanțe și industrie, București, 1940, p. 112.

²¹ La Conferința de revizuire de la Roma au participat 34 de delegații din cele 37 țări membre ale Uniunii, printre care și România, precum și delegații din 21 de state care nu erau membre ale Uniunii de la Berna.

²² Piola Caselli Eduardo (1868-1943), magistrat italian.

o enumerare a prerogativelor cuprinse în dreptul moral, adică: dreptul de a revendica paternitatea; dreptul de a decide dacă opera trebuie sau nu să apară; dreptul de a se opune la orice modificarea operei, - modificare de natură a prejudicia interesele morale ale autorului. În partea a doua se acorda legilor naționale facultatea de a reglementa conflictele ce se pot ivi între dreptul exclusiv de publicațiune și exigențele de interes public, precum și dreptul proprietarului exemplarului material al operei. Partea a treia rezerva legislațiilor respective dreptul de a rezolva problema exercițiului dreptului moral după moartea autorului²³. În urma unor argumente *pro* și *contra*, Conferința a admis introducerea articolului propus, sub o nouă formă²⁴: „Independent de drepturile patrimoniale de autor și chiar după cesiunea acestor drepturi, autorul păstrează dreptul de a revendica paternitatea operei, precum și dreptul de a se opune la orice deformare, mutilare sau altă schimbare a acelei opere, care ar fi prejudiciabilă onoarei sau reputațiunii sale (alin.1). Este rezervat legislațiunii naționale a Țării din Uniune de a stabili condițiunile exercițiului acestor drepturi. Mijloacele pentru a le apăra vor fi reglementate de legislația țării unde protecția este cerută (alin. 2)²⁵.

Prin introducerea art. 6 bis se recunoștea existența unui drept pentru autor de a-și revendica paternitatea operei și de a se opune oricărei deformări, mutilări sau modificări a operei ce ar putea aduce prejudicii onoarei sau reputației autorului.

În cadrul conferinței s-a mai reglementat și dreptul autorului de a autoriza difuzarea în public a operei prin radiodifuziune și s-a limitat și dreptul statelor care ar adera în viitor la Convenție de a formula rezerve la textul acesteia (art. 25) cu privire la traducerile în sau din limbile vorbite pe teritoriul statului respectiv.

Actul de la Roma din 1928 a fost semnat de un număr de 28 de state printre care și România, iar până la termenul fixat de conferință (1 august 1931) a fost ratificat de 13 state.

Conferința de revizuire de la Bruxelles din 26 iunie 1948 a consacrat unele drepturi care nu au mai fost prevăzute în textele anterioare, stabilind

²³ Pentru detalii, a se vedea, M. Beiller, *Dreptul moral al autorului*, în *Pandectele române*, Partea a IV-a, 1929, pp. 26-27.

²⁴ Textul original, în limba franceză, avea următorul cuprins: Indépendamment des droits patrimoniaux d'auteur et même après la cession des dits droits, l'auteur conserve le droit de revendiquer la paternité de l'œuvre ainsi que le droit de s'opposer à toute déformation, mutilation, ou autre modification de la dite œuvre qui serait préjudiciable à son honneur où à sa réputation (alin. 1). Il est réserve à la législation des Pays de l'Union d'établir les conditions d'exercice de ces droits. Les moyens de recours pour les sauvegarder seront réglés par la législation du Pays où la protection est réclamée (alin. 2).

²⁵ Convenția de la Berna pentru protecția operelor literare și artistice din 9 septembrie 1886, revăzută la Berlin la 13 noiembrie 1908 și la Roma la 2 iunie 1928, publicată în Monitorul Oficial nr. 123 din 31 mai 1935.

regimul operelor de artă aplicată și fixând durata protecției drepturilor autorului la minim 50 de ani de la moartea acestuia sau de la publicarea operelor.

Conferința de la Stockholm din 14 iulie 1967²⁶ are o importanță deosebită în domeniul dreptului de autor, deoarece, pe de o parte, cu acest prilej a fost adoptată Convenția cu privire la crearea OMPI, iar pe de altă parte, dispozițiile art. 22-38 sunt singurele reglementări intrate în vigoare care se referă la probleme administrative, inclusiv la relațiile cu statele care nu sunt membre ale Uniunii de la Berna, precum și cu ONU și organizațiile internaționale. Cu ocazia Conferinței de la Stockholm s-a încheiat și un „*Protocol privind țările în curs de dezvoltare*”, însă majoritatea țărilor au avut o atitudine negativă față de dispozițiile acestuia, fapt pentru care a fost convocată o nouă conferință de revizuire ce a avut loc între 5-24 iulie 1971 la Paris.

Conferința de la Paris²⁷ a avut de rezolvat două probleme sensibile și anume revizuirea dispozițiilor privitoare la țările în curs de dezvoltare, cuprinse în Actul de la Stockholm, precum și modificarea clauzelor finale ale acestui Act. Actul de la Paris, adoptat cu prilejul Conferinței, cuprinde dispozițiile generale de fond ale Actului de la Stockholm, prevăzute în art. 1-21 precum și dispozițiile administrative cuprinse în art. 22-26. Anexa la Actul de la Paris al Convenției de la Berna cuprinde dispoziții speciale în favoarea țărilor în curs de dezvoltare cu privire la traducerea și reproducerea operelor de origine străină care, în anumite condiții, pot să se îndepărteze de la standardele minime de protecție reglementate în Convenție, având posibilitatea de a acorda licențe neexclusive și transferabile.

4. Scopul Convenției de la Berna

Așa cum este stipulat în preambulul său, Convenția de la Berna are scopul de a proteja, printr-o manieră cât mai efectivă și uniformă posibilă, drepturile autorilor asupra operelor literare și artistice. Potrivit art. 2 alin. (1) al Convenției de la Berna, termenul „*opere literare și artistice*” cuprinde toate lucrările din domeniul literar, științific și artistic, oricare ar fi modul sau forma de exprimare, precum: „cărțile, broșurile și alte scrieri; conferințele, alocuțiunile, predicile și alte opere de aceeași natură; operele dramatice sau dramatico-muzicale; operele coregrafice și pantomimele; compozițiile muzicale cu sau fără cuvinte; operele cinematografice, cărora le sunt asimilate operele exprimate printr-un procedeu analog cinematografiei; operele de desen, de pictură, de arhitectură, de sculptură, de gravură, de

²⁶ La Conferința de la Stockholm au participat delegații din 73 de state printre care și România. La 1 ianuarie 1971, România a ratificat în întregime Actul de la Stockholm împreună cu Pakistan și Senegal.

²⁷ La Conferința de revizuire de la Paris au participat delegații din 48 de țări. România nu a participat la lucrările acestei conferințe.

litografie; operele fotografice, cărora le sunt asimilate operele exprimate printr-un procedeu analog fotografiei; operele de artă aplicată; ilustrațiile, hărțile geografice; planurile, crochiurile și operele plastice referitoare la geografie, la topografie, la arhitectură sau la științe”. După cum se observă, enumerarea nu este limitativă, textul articolului fiind precedat de cuvântul „precum”.

Convenția de la Berna se întemeiază pe trei principii de bază și conține o serie de dispoziții asupra minimului de protecție care trebuie acordată, precum și dispoziții speciale pentru țările în curs de dezvoltare. Cele trei principii fundamentale pe care se bazează Convenția de la Berna sunt:

- *principiul tratamentului național*, potrivit căruia operele provenite dintr-unul dintre statele membre trebuie să beneficieze în fiecare dintre țările membre de aceeași protecție pe care țara respectivă o acordă operelor propriilor cetățeni²⁸;

- *principiul protecției automate*, conform căruia tratamentul național nu este condiționat de îndeplinirea vreunei formalități, ceea ce înseamnă că protecția este acordată automat, fără să fie condiționată de vreo formalitate de înregistrare, depozit sau alte asemenea;

- *principiul independenței*, potrivit căruia beneficiul și exercitarea drepturilor recunoscute nu depind de existența protecției în țara de origine²⁹.

Considerată și în prezent, o „*magna carta*” a dreptului internațional de autor³⁰, Convenția de la Berna din 1886, pune accentul pe protecția drepturilor morale, drepturi care preced și condiționează nașterea drepturilor patrimoniale de autor.

5. Structura și organizarea Uniunii de la Berna

După cum am mai menționat, țările contractante sunt constituite în *Uniunea pentru protecția drepturilor autorilor asupra operelor literare și artistice* (Uniunea de la Berna). Convenția este deschisă oricărui stat, astfel că, la 28 ianuarie 2022, un număr de 181 de state erau membre ale Uniunii de la Berna.

²⁸ Acest principiu ce se referea la „*asimilarea străinilor cu înșiși naționali*”, după cum menționa Trandafir G. Djuvara, a fost greu de admis de către statele participante și nu a fost formulat nici chiar de raportorul legii franceze din 19 iulie 1793 deși principiul „*intrase în conștiința judecătorilor francezi*”, chiar înainte de adoptarea Decretului din 1852 care a consfințit acest principiu în legislația franceză. De altfel, după cum menționează același autor, „*de îndată ce proprietatea literară și artistică era recunoscută în drept, era greu de susținut că drepturile autorilor streini încetează la granițele respective ale fiecărui stat, pentru a se putea organiza, sub chiar scutul legii, acele spolațiuni cunoscute sub numele de contrafaceri, reproduceri, adaptațiuni și traduceri ilicite*” (Trandafir G. Djuvara, *op. cit.*, p. 5).

²⁹ Pentru dezvoltări, a se vedea Viorel Roș, *op. cit.*, (2016), pp. 135-136. A se vedea și Ciprian Raul Romițan, *Protecția penală a proprietății intelectuale*, Ed. C.H. Beck, București, 2006, pp. 28-32.

³⁰ Viorel Roș, *op. cit.*, (2016), p. 134.

În conformitate cu prevederile art. 22 alin. (1) al Convenției de la Berna, organul de conducere al Uniunii este Adunarea și este alcătuită din toate statele care o alcătuiesc.

Potrivit art. 22 alin. (2) al Convenției analizate, Adunarea are următoarele atribuții: tratează toate problemele referitoare la menținerea și dezvoltarea Uniunii, precum și a Convenției de la Berna; stabilește directivele referitoare la pregătirea conferințelor de revizuire, ținând seama, în mod formal, de observațiile statelor membre; examinează și aprobă rapoartele și activitățile directorului general; alege membrii Comitetului executiv al Adunării; examinează și aprobă rapoartele și activitățile Comitetului executiv și îi dă directive; stabilește programul, adopta bugetul bienal al Uniunii și aprobă conturile sale de închidere adoptă regulamentul financiar al Uniunii; creează comitetele de experți și grupurile de lucru, pe care le socotește utile pentru realizarea obiectivelor Uniunii; hotărăște care sunt statele nemembre ale Uniunii și care sunt organizațiile interguvernamentale și internaționale neguvernamentale, care pot fi admise la ședințele sale în calitate de observatori; adoptă modificările art. 22-26 ale Convenției de la Berna; întreprinde orice altă acțiune corespunzătoare, în vederea atingerii obiectivelor Uniunii; îndeplinește orice alte sarcini care implică activitatea Uniunii.

Adunarea se întrunește în sesiune ordinară o dată la 2 ani, la convocarea directorului general și în sesiune extraordinară, la convocarea directorului general, la cererea Comitetului executiv sau la cererea făcută de o pătrime din numărul tarilor membre ale Adunării [art. 22 alin. (4) lit. a)].

Hotărârile Adunării se adoptă în prezența a 1/2 din numărul membrilor și cu o majoritate de 2/3 din voturile exprimate [art. 22 alin. (3) lit. c)-d)].

Conform art. 23 alin. (1) din Convenția de la Berna, Adunarea are un comitet executiv care este compus din 1/4 din numărul statelor membre. La alegerea Comitetului executiv, Adunarea va ține seama de o repartizare geografică echitabilă și de necesitatea pentru tarile care sunt părți în aranjamentele speciale să fie reprezentate [art. 23 alin. (3)].

Comitetul executiv se întrunește în sesiune ordinară o dată pe an, la convocarea directorului general iar în sesiune extraordinară, la convocarea directorului general [art. 23 alin. (7)], iar hotărârile Comitetului executiv sunt luate în prezența a 1/2 din membri, cu majoritate simplă a voturilor exprimate [art. 23 alin. (8)].

Sarcinile administrative care revin Uniunii sunt îndeplinite de către Biroul internațional, potrivit prevederilor art. 24 din Convenție, iar toate problemele ce se referă la bugetul Uniunii sunt stipulate în art. 25 care stabilește și contribuția anuală a fiecărui stat membru în funcție de clasa în care este încadrată³¹.

³¹ Pentru o analiză cu privire la titlul Convenției de la Berna din anul 1866 și a unor nemulțumiri stârnite de această convenție, a se vedea Viorel Roș, *op. cit.*, (nr. 4/2021), pp. 27-28.

6. Concluzii

Așadar, după cum am mai menționat, România a aderat, cu rezerve, la Convenția în forma revizuită la Berlin prin Legea nr. 152 din 24 martie 1926, cu efecte de la 1 ianuarie 1927. La rezervele formulate la Convenția de la Berna și la actele prin a fost revizuită succesiv, care priveau în principal durata drepturilor și competența în litigii având ca obiect interpretarea și aplicarea Convenției, România a renunțat în anul 1995. Prin Legea nr. 77/1998³², România a aderat la forma revizuită a Convenției prin Actul de la Paris din 1971 și modificată în 1979.

După cum se observă, România a aderat la Convenția de la Berna după 41 de ani, deși în această perioadă o serie de mari diplomați și juriști ai noștri au vorbit despre binefacerile scriitorilor și artiștilor români ca urmare a acestei aderări. Astfel, de exemplu, diplomatul român, Trandafir G. Djuvara spunea: *„Aderarea la Convențiunea de la Berna ar avea de primă consecință împruținarea unui adevărat proletariat de traducători: aceștia ar fi, puțin câte puțin, înlocuiți prin scriitori originali cari s-ar inspira direct din istoria națională, din frumoasele și poeticele legende ale poporului român. Prin intrarea României în uniunea internațională din Berna am avea marele avantaj să împărtășim, treptat, lentele, dar sigurele progrese ce legislațiunea în materie de proprietate literară și artistică va face în cursul anilor curgători; cu chipul acesta, fără trudă ulterioară, fără zvârcoliri interne, ne vom perfecționa și noi încetul cu încetul legislațiunea cu privire la dreptul de autor”*³³.

³² Publicată în M. Of. nr. 156 din 17 aprilie 1998.

³³ Trandafir G. Djuvara, *op. cit.*, p. 15.